

A bírák kiválasztásának összehasonlító elemzése

Zsurzsa Zsolt¹

Bevezetés

A modern, demokratikus állam-berendezkedésekben a hatalmi ágak elválasztásának elvének valamilyen szintű érvényesülése a rendszerhű működés legkardinálisabb pontja. A végrehajtó és a törvényhozó hatalom elkülönítése az ilyen államok többségében jól definiált, az alkotmányjog ezen kapcsolat alapján állapítja meg egy állam kormányformáját. Azonban a bírói hatalom egyértelmű, éles elkülönítése a másik kettő hatalmi ágtól ritkábban képezi részletes vizsgálat tárgyát. A bírói hatalom letéteményesei, a bíróságok, s az azok személyi állományát adó bírák függetlenségét és pártatlanságát a különböző államok többféle módon igyekeznek biztosítani. A legkülönbözőbb jogszabályok mellett, amelyek a tényleges szervezeti elkülönülést szolgálják, a 20. század második felétől kezdődően egyre hangsúlyosabb szerepet kapott a bírói függetlenség és pártatlanság szavatolásában a bírák kiválasztásának, kinevezésének folyamata. Bár utóbbi szempont első ránézésre csupán szimbolikus, protokolláris szerepet tölt be a bírói hatalom gyakorlására nézve, a bírák kiválasztási eljárása ugyanúgy nagyban befolyásolhatja egy állam bírósági rendszerének függetlenségét, mint a szervezet. Elég csak azokat a heves hazai és külföldi bírálatokat említeni, amelyek azt követték, hogy a 2010-es magyarországi kormányváltást követően a kormány intézkedéseinek következtében az újonnan megszervezett Országos Bírósági Hivatal – az Országgyűlés által - kétharmados többséggel megválasztott elnöke megkapta azt a jogosultságot, hogy gyakorlatilag kizárólagos irányítása alá vonja a bírák kiválasztását és a bíróságok vezetőinek kinevezését. Egyes vélemények ezáltal egyenesen a bírói döntések teljes átpolitizálását vízionálták, ám ez a veszély a teljes bírósági szervezetet nem fenyegethette.

Módszertan

Dolgozatomban a bírák függetlenségét és pártatlanságát biztosítani kívánó bírói kiválasztási rendszereket kívánom bemutatni. Ennek keretében rá kívánok világítani arra, hogy az általam példaként hozott államok rendszereiben megvalósul-e, és ha igen, milyen mértékben valósul meg a bírák kiválasztásánál és kinevezésénél a politikától való elhatárolódás, a társadalom reprezentativitásának érvényesítése, valamint a szakmai rátermettség kritériumainak betartása. Egyúttal azt is taglalni kívánom, hogy a különböző államokban a bírók kiválasztása milyen szervekhez kötődik és ezek mennyire függetlenek a kormányzati hatalomtól.

¹ A szerző a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar jogász szakos hallgatója.

1. USA

Az Amerikai Egyesült Államok az az ország, amelyben a világon egyedülként már létrejöttkor alkotmányi szinten kinyilvánították, hogy az államot a hatalmi ágak elválasztása és a hatalmi ágak közötti „checks and balances” érvényesítése mellett fogják működtetni. Ennek megfelelően a bírói függetlenség garantálását is zászlajukra tűzték, ám mind a mai napig felmerül a kérdés, hogy a bírák kiválasztásának amerikai rendszere lehetővé teszi-e azt, hogy a részrehajlás nélküli törvénykezés akadálymentesen megvalósuljon. Nevezetesen azért, mert az Egyesült Államokban kapcsolódnak legjobban össze a bíróságok a politikával.

Föderatív állam lévén az USA-ban határozottan különbséget kell tenni a tagállami és a szövetségi bírák választási rendszerei között. A szövetségi bíróságok bíráinak kinevezése a szenátus jóváhagyása alapján az elnököt illeti meg, amely azt eredményezi, hogy a kiválasztási eljárás igencsak átpolitizált: egy-egy elnök ciklusa alatt rendszerint túlnyomó részben az elnök pártját legalább támogató jelölteket neveznek ki, annak ellenére, hogy az 50-es évek óta az Amerikai Jogász Szövetség egy speciális bizottsága is vizsgálja a jelöltek alkalmasságát. A reprezentativitás igényeire nem igazán vannak figyelemmel. Ezen túlmenően a szövetségi bírók rendkívül szűk körét kivéve, ahol a bírák kinevezése élethossziglan szól (pl. Szövetségi Legfelsőbb Bíróság bírái), a választott bíró-jelöltek meghatározott időre (15 évre) nyernek kinevezést, reális tehát a veszély, hogy a bírók az éppen hatalmon lévő párt érdekeinek megfelelő ítéleteket hoznak előmenetelük érdekében. Ebből leszűrhető, hogy a bírói előmenetelben a politikai kapcsolatok hatalmas jelentőséggel bírnak. Az sem válik a bírósági rendszer hírnevének javára, hogy jól elkülöníthetőek a demokrata és a republikánus irányultságú bírák ítéletei, nevezetesen a demokrata bírák határozottan nagyobb arányban hoznak liberálisabb szellemű ítéleteket.

A tagállami bírák kiválasztási folyamata jelentős fejlődésen ment keresztül a szövetségi állam létrejötte óta, s számos, jelentősen eltérő típusa alakult ki. Eleinte élethossziglani kinevezésüket tisztán kormányzati döntés hozta létre, majd ezt számos államban a bírának a nép általi közvetlen választása váltotta fel. A közvetlen választási rendszereknek kialakultak ún. pártos és nem pártos típusai, melyek abban különböztek, hogy a jelöltek neve mellett feltüntetésre kerül-e az, hogy melyik párt „színeiben” kíván valaki bírói kinevezést kapni, vagy nem. Azonban a 20. század első felétől kezdve egyre gyakrabban érte kritika a közvetlen választási metódust, ennek eredményeként pedig újabb módszereket dolgoztak ki. Elsőként Missouri államban fogadták el azt a bírói kiválasztási rendszert, melyben egy jogászokból és laikusokból álló bizottságra ruházták a kormányzói kinevezésre előterjesztett jelöltek listájának összeállítását. Ezek később oly módon differenciálódtak, hogy egyes tagállamokban a kormányzónak kötelező volt a tagállami bizottság listájáról jelölte(ke)t kineveznie, míg más államokban a lista csupán ajánlás a kormányzónak, a döntést saját belátása alapján hozhatja meg. Ezen kívül, mára csak pár államban alkalmaznak egy további rendszert, ahol a tagállami törvényhozó testület a bírói kiválasztás jogosultja.

A legtöbb kritika természetesen a pártos közvetlen választást érte a 20. század elejétől kezdődően. Nem is csoda, hiszen ebben a rendszerben a bírákat a politikai pártok rendszerint nyíltan támogatják, amely finoman szólva aggályos a pártatlanság és a szakmai rátermettség kritériumára nézve. Emellett egy eredményes választás az Egyesült Államokban rendkívül nehéz egy megfelelő kampány nélkül, amely sokszor tetemes összegeket emészt fel, ez pedig óhatatlanul azt engedi feltételezni, hogy a bírákat - megválasztásuk esetén – ítélezésükben olykor nagyban befolyásolhatja a támogató párt iránt érzett hála. Nem lényegtelen az a fenntartás sem, hogy a bírák, akiket megválaszt egy közösség, nem fogják-e ezen közösség akaratát a jog elé helyezni, akár a jogszerűtlenség dacára is? A rendszer kritikusai azt is felhozzák érveik között, hogy a bírákat megválasztó polgárok nem mindig rendelkeznek azzal az ismeretanyaggal, amely objektív döntésükhöz szükséges volna.

Ugyanakkor, mindenképpen megemlítendő a fenti kételyekre válaszul adott érv, miszerint a „teljes semlegesség” álcája semmiképpen sem érvényesíthető maradéktalanul, így nem problematikus a pártok bevonása a bírói kiválasztásba. Véleményem szerint azonban a bírákra nézve a pártok növekvő pénzügyi támogatása a kampányok során nagyobb hatással bír, mint a nem pártos kiválasztási rendszerekben a „rejtett” politikai irányultság.

Mára a tagállamok legnagyobb része a bizottság általi bíró-kiválasztási szisztémát alkalmazza, amelyben az érdemközpontúság a leginkább érvényesíthető. Egyes államokban azonban a korporatív kiválasztási rendszert kiegészítik az ún. megerősítő szavazással (retention election). Ez nem a bírák szelekcióját befolyásolja, hanem gyakorlatilag egy, már hivatalban lévő, bíraskodást végző bíróról nyilváníthatnak véleményt az állampolgárok. Bár a megerősítő szavazás a bírák kiválasztásának pártpolitikai jellegét csökkentheti a pártos választási rendszerhez képest, nem elfeledendő, hogy a procedúra adott esetben „bíróbuktatások” eszközévé is válhat.

Mindent egybevéve megállapítható, hogy az USA-ban az elmúlt évszázadban végbe ment változások eredményeképpen a tagállamok többségében a szakmaiság követelményére fókuszálva történik a bírák szelekciója, ám kikerülhetetlen megemlíteni azt, hogy a tagállamok egy jelentős részében, valamint a szövetségi bíróságok egészében továbbra is kirívóan magas mértékben van jelen az átpolitizáltság a bírák kiválasztásában, illetve a bírák előmenetelében is. Ez a jövőben is az érdemközpontúság háttérbe szorulását eredményezheti, ami az igazságszolgáltatás üzemzavaraihoz vezethet.

Az Egyesült Államok a világ etnikailag legszínesebb országaként a társadalom reprezentativitására a bírók állományában elméletben elengedhetetlen szükségességként tekint. Ennek megfelelően léteznek is törekvések a nemi és etnikai diverzitás biztosítására a bírák körében, ám statisztikai tanulmányok világítanak rá, hogy az amerikai szövetségi és tagállami bíróságok bírái még napjainkban is túlnyomó többségben fehér férfiak, míg a nők, a színes bőrűek és a különböző etnikumok relatív alacsony arányban nyernek bírói kinevezést, s ez a közeljövőben sem várható, hogy jelentősen változna.²

2. Németország

A hatályos német alaptörvény megannyi más kontinentális példához hasonlóan a történelmi előzmények után kardinális kérdésként kezelte azt, hogy a hatalmi ágak elválasztása a legfelsőbb szintű jogforrásban is kinyilvánításra kerüljön. Ezáltal a bírói függetlenség igénye elméleti szinten megnyilvánul, ám a gyakorlatban felmerülhetnek kétségek a bírák függetlenségét és pártatlanságát illetően. Németországban – a legtöbb európai országtól eltérő módon – máig nem hoztak létre olyan központi bírósági tanácsot vagy hivatalt, amelyre a végrehajtó hatalom átruházta volna azt a nagy múltra visszatekintő jogosultságát, mely szerint a bírák kinevezését megelőzően azok kiválasztása is megilleti – attól függetlenül, hogy a tagállami bíróságok egy része a helyi szabályozásnak megfelelően szélesebb tevékenységi körrel rendelkezik a kiválasztás területén.

Németországban határozottan elkülönül a szövetségi- és a tagállami szintű bírói szervezet és a bírák kiválasztási rendszere is. A szövetségi bírakat (akik csupán 5 %-át teszik a teljes bírói állománynak) egy szövetségi szintű bizottság választja ki, amely 16 szövetségi parlamenti képviselőből, valamint a 16 tartomány igazságügyi minisztereiből tevődik össze. Ebből következően egyértelműen állítható, hogy a bírák kiválasztását párt- és ideológiai érdekek hatják át. Ezt a jelenséget tovább erősíti az, hogy Németországban a politikai

²JONATHAN K. STUBBS: A Demographic History of Federal Judicial Appointments by Sex and Race: 1789–2016, *Berkeley La Raza Law Journal*, Vol. 26, Art. 4; MALIA REDDICK - MICHAEL J. NELSON - RACHEL PAINE CAUFIELD: Racial and Gender Diversity on State Courts: An AJS Study, *Judges Journal*, 2009, Vol. 48, No. 3

szerepvállalás kizáró oka a bírói kiválasztásnak, a politikai pártban való tagság nem összeférhetetlen a bírói hivatással, sőt, a kiválasztási eljárásban az egyes jelölteknel kinyilvánításra kerül azok politikai hovatartozása is. Különösen érvényesül a kiválasztás átpolitizáltsága a szövetségi alkotmánybíróságok esetében, ahol a bírói testületek tagjainak egyik felét a szövetségi gyűlés, másik felét pedig a szövetségi tanács választja. Mivel a bírójelöltek politikai irányultsága köztudott és a bírák választásához kétharmados többség szükséges, a kiválasztási procedúra könnyen a politikai szeszélyek „áldozatává” válhat.

A tartományi bíróságok szintjén némi eltérést tapasztalhatunk a szövetségi szinthez képest. Míg egyes tartományokban a bírói testületeket is bevonják a kiválasztási eljárásba, a legtöbb államban ugyancsak egy bizottság végzi a bírák kiválasztását, ám itt már bírók is tagjai a testületnek – ettől függetlenül azonban ezen a szinten is a tartományi gyűlések képviselői vannak túlsúlyban. Baden Württembergben egyedülként csak akkor kerül sor egy kiválasztást végző bizottság felállítására, ha a főszabály szerint eljáró bírói testület (Präsidentialrat) elutasítja a minisztérium bíró-jelöltjét. A tagállami szinten a politikai befolyás valamelyest mérsékeltebb mérvű érvényesülése mellett a szakmai rátermettség követelménye is biztosítva van oly módon, hogy a próbaidő letelte után csak a legjobb tudományos eredményekkel rendelkező jelöltek nyernek végső kinevezést.

Összefoglalva az állapítható meg, hogy míg az alsóbb fokú bíróságok szintjén – ahol a bírók nagyobb szerephez jutnak – mind a bírák kiválasztásánál, mind a későbbi előmenetelüknél nagyobb súllyal mérlegelik a szakmai képességeket, s minél inkább feljebb vizsgálódunk a bírósági szervezetrendszerben, annál jobban jelenik meg a politikai pártok érdekeinek előmozdítása. Fontos azonban megjegyezni, hogy a politikai befolyásoltság erős ellensúlyát képezi az automatikus szignálás intézménye, amely által nem fordulhat elő, hogy részre hajló bíróhoz kerüljenek bizonyos ügyek. Emellett meg kell jegyezni, hogy a szakmaiság további érvényesülését erősíti az is, hogy a német bírók egy adott bírósági szinten eltöltött, meghatározott idő után nyerhetnek előléptetést felsőbb szintre, amely értelemszerűen nagyobb szakmai felkészültségre enged feltételezni. Az angolszász rendszerekben növekvő jelentőségű reprezentativitás érvényesítése iránti törekvés nem jellemző, viszont a kinevezett bírák többsége az ezredforduló után már nő volt; az etnikumok azonban nehezen juthatnak bírói kinevezéshez, mivel a német nemzetiség a bíróvá válás feltétele.³ Végül érdemes megemlíteni, hogy bár az ismertett német bírói kiválasztási rendszer immáron több évtizede működik ezen formájában, ez nem jelenti azt, hogy így is fog maradni. Az ezredforduló után kezdődően először arra merült fel az igény, hogy a szövetségi bírákat kiválasztó bizottságban bírók is helyet kapjanak, 2009-ben pedig már egy konkrét reformtervezet látott napvilágot, amelynek értelmében a tartományi szintű bíróságokon egy kizárólag jogászokból álló tanács lett volna a bíróságok öngazgatását ellátó szerv – ezáltal pedig egyúttal a bírákat választó szerv is.⁴ A tervezetet elvetették, azzal, hogy indokolatlan változtatásokat tartalmaz, amelyek nem növelnék a szervezet hatékonyságát, de így is egy jelentős lépés lehet a bírák bevonása felé a bírói kiválasztási rendszerben.⁵

3. Anglia és Wales

A common law őshazájában (itt: Anglia és Wales), ahol 1689 óta működik a világ legrégebbi alkotmányos monarchiája, az ezredforduló tájéka előtt a bírói hatalom államhatalmon belüli helyzete sajátos képet mutatott, s ez a bírák kinevezésében és

³ FIONA O'CONNELL - RAY MCCAFFREY: Judicial Appointments in Germany and the United States

⁴ Diskussionsentwurf für ein Landesgesetz der Selbstverwaltung der Justiz (18.03.2009).

⁵ BADÓ ATTILA (SZERK.): Fair Trial and Judicial Independence. Hungarian Perspectives (Springer, Cham – Heidelberg – New York – Dordrecht – London, 2014.) 50. p.

kiválasztásában is megnyilvánult. Az említett fordulópont előtt a bíraskodás és a törvényhozás szervezetileg nem vált el egymástól. A Lordok Házában helyet foglaló lord főbírók (law lords) a törvények megalkotása mellett értelmezhetők is azokat, s 1876-tól a legfelső common law bírói fórumot is alkották: a Fellebbezési Jogi Bizottságot, melynek tagja volt a kormányzatot képviselő lordkancellár is.⁶ Azonban az államhatalmi rendszer így is demokratikusan tudott működni, a lordkancellárnak a bírák kinevezésénél is volt jogi hatalma, azonban ezzel túlnyomórészt nem élt vissza.

Az ezredforduló idején viszont az állam is idejét látta a bírói hatalom formális elkülönítésének a többi hatalmi ágától. A bírói kinevezési rendszer többlépcsős átalakulásnak indult: 1997-től már nemcsak az kaphatott bírói kinevezést, aki királynői tanácsadói címmel rendelkező barrister ügyvéd volt, hanem bárki, aki jogász végzettséggel rendelkezett és alkalmasnak találtatott a tisztség betöltésére. 2001-ben felállításra került a Commission for Judicial Appointments, amely állandó bizottságként a bírói kinevezések folyamatos felügyeletét és az azokkal kapcsolatos egyéni panaszok kivizsgálását látta el. A bírói hatalom jelentős elválása a végrehajtó hatalomtól 2005 és 2006 folyamán ment végbe: 2005-től kezdve a felső bíróságokra csak pályázat útján lehetett kinevezést nyerni, míg 2006-ban felállították a Judicial Appointments Commission-t.⁷ Utóbbi bizottság, mely ténylegesen átvette a bírák jelölésének jogát a kinevezés előtt, azt a célt hivatott szolgálni, hogy a bírák kiválasztása egy olyan testület révén történjen, mely szavatolja, hogy a jelöltek közül érdemeiknek megfelelően, s egyúttal a reprezentativitás megerteremtését szem előtt tartva választanak: a 15 tagú bizottságban laikusok, bírák és más jogász szakmát képviselő szakemberek igyekeznek biztosítani a bírói függetlenséget garantáló megfelelő kiválasztást. Emellett, a törvény a bírák politikai befolyásoltságának lehetőségét is igyekszik kizárni: a bírák uralkodó általi kinevezésére a lordkancellárnak olyan személyekre kell javaslatot tennie, akik nem képviselhetnek pártérdeket.⁸ Az érdem alapú választás feltételének teljesítésére még a kontinentális gyakorlatból is merítettek: egyre nagyobb mértékben alkalmaznak tesztfeladatokat a jelöltek pontosabb differenciálására. Mindezen túl, még egy teljesen független, új ombudsmani tisztséget is létrehoztak, amely bármely, a bírák kiválasztási eljárásával kapcsolatos egyéni panasz kivizsgálását végzi.

Összességében elmondható, hogy a common law őshazájában a bírói függetlenséget a szakmai rátermettség és a politikai befolyás kizárásának tekintetében igen hatékonyan megvalósítják, azzal együtt is, hogy a kormányzatnak elméleti szinten meg van a lehetősége – de a gyakorlatban ezzel jellemzően nem él - befolyásolni a kiválasztást a lord kancelláron keresztül. Bár a személyi állomány diverzitása tekintetében is élen járnak, Lord Thomas legfőbb bíró véleménye szerint is még legalább 50 évnek kell eltelnie, hogy a bírák közt a nemek és a különböző etnikumok aránya kellő mértékben reprezentatív legyen.⁹

⁶ Appellate Jurisdiction Act, 1876

⁷ Constitutional Reform Act, 2005 alapján

⁸ Tribunals, Courts and Enforcement Act 2007

⁹ <https://www.theguardian.com/law/2015/oct/20/judiciary-making-progress-diversity-says-lord-chief-justice> (2016. november 6-i letöltés)

4. Magyarország

Magyarországon a bírák kiválasztásának sajátos, az előbbieken ismertetett rendszerekhez képest egy többszörösen tagolt szisztémája alakult ki napjainkra. Egy központi, külön jogszabály¹⁰ által felállított pontrendszer alapján, az adott szintű bíróság (törvényszék vagy ítélőtábla) bírói tanácsa – az objektív, és az általa adott szubjektív pontok összesítése alapján - a bírósági szint elnökéhez terjeszt egy javaslatot, melyben a pályázati rangsorban első helyen álló jelöltet javasolják kinevezésre való felterjesztésre. A bíróság elnökét a tanács javaslata nem köti teljes mértékben, a pályázati rangsorolásban első helyet meg nem szerző, de a rangsorban második vagy harmadik jelöltet is felterjeszthet az Országos Bírói Hivatal elnökéhez. Az OBH elnöke viszont szintén nem köteles a felterjesztő bírósági elnök által javasolt jelölt felterjesztésére a köztársasági elnök általi kinevezésre, ugyanis ő is dönthet úgy, hogy a pályázati rangsorolás alapján második vagy harmadik jelöltet választja. Ebben az esetben azonban választását indokolással meg kell küldenie az Országos Bírói Tanácsnak, amely vagy egyetért az OBH elnökének javaslatával, vagy nem ért egyet, s ekkor a bírósági elnök rangsorolása szerinti első jelöltet kell az OBH elnökének felterjesztenie a köztársasági elnök általi kinevezésre. A kúriai bírójelöltek esetén a Kúria elnöke a pályázat végső elbírálója.

Ebből a meglehetősen bonyolult rendszerből is kitűnik, hogy a pályázati rangsorolás elméletben elenyésző mozgásteret enged az érdemközpontú kiválasztás érvényesítésétől való elmozdulásra. A politikai befolyásoltság és nyomásgyakorlás a bírói kiválasztási rendszerre ugyanakkor elméleti szinten nem zárható ki, mivel az eljárásban kardinális szerepet betöltő OBH-elnököt az Országgyűlés választja, s bár az Országos Bírói Tanács egy kizárólag bírákból álló testületként vélelmezhetően teljes mértékben szakmai szempontokat szem előtt tartva gyakorol felügyeletet kiválasztási döntéseivel szemben, a gyakorlatban az tapasztalható, hogy az OBT érdemben ritkán mond ellent az OBH elnökének. Mítöbb, az is aggályokra adhat okot, hogy egy karrierbírói rendszerben, ahol az ügyek szignálása minden bírósági szinten az OBH elnöke által kinevezett elnökök vagy ez utóbbiak által kinevezett vezetők hatásköre, lehetséges, hogy a jövőbeni előmenetelüket szem előtt tartva olyan bírákra oszthatják az ügyeket, akikről úgy gondolják, hogy a politika érdekeinek megfelelő ítéletet hozhatnak. Megjegyzendő, hogy Magyarországon sem a bírák sem a bíró-jelöltek politikai irányultságát nem vizsgálják.

A magyar bírák szelekciójában a társadalom-összetételnek megfelelő reprezentativitás szempontja is sajátos módon mutatkozik meg. A világon rendkívül ritka módon a magyar bírók többsége nő, így az az angolszász országokban jellemző jelenség, hogy abba az irányba történnek törekvések, hogy a női nem aránya a bírák állományán belül növekedjen, teljesen hiányzik. Az etnikailag Európa- és világviszonylatban is közel homogén társadalom révén az etnikai sokszínűség követelményének a bírák összetétele nagyrészt megfelel, ám hiányoznak az olyan állami törekvések, amelyek a bírói állományban az egyes nemzetiségek képviselőit következetesen támogatnák.

Konklúzióként az a megállapítás tehető, hogy míg a bírák magyarországi kiválasztási szabályozása, illetve rendszere a társadalom reprezentativitásának biztosítására a bírák személyi állományában nem törekszik, a szakmai rátermettség érvényesítését pedig relatíve magas szinten véghezviszi, s bár a bíró-jelöltek politikai irányultságát nem vizsgálják ám a gyakorlatban számos lehetőség mutatkozik arra, hogy „rés keletkezzen a bírói pártatlanság pajzsán”, a politikai befolyásoltság veszélye révén. A bírák előmenetelében a kapcsolati tőke szignifikáns elemként jelentkezik, és ez sajnálatos módon szintén veszélyt jelenthet a pártatlanságra abban a tekintetben, hogy az egyes bírák olyan ítéleteket hozhatnak, melyeknél

¹⁰ 7/2011 (III.4.) KIM rendelet a bírói álláspályázatok elbírálásának részletes szabályairól és a pályázati rangsor kialakítása során adható pontszámokról

nem a jogszerűséget, az igazságosságot akarják előmozdítani, hanem azt, hogy ítéleteik és kapcsolataik révén magasabb pozíciót szerezzenek meg.

Összegzés

A legáltalánosabb konklúzióként az vonható le, hogy valószínűleg egyik bírói szelekciós rendszer sem tökéletes, talán nem is lehet ilyet alkotni. Mindegyik magában hordozza a lehetőségét a politikai befolyásoltságnak, kisebb vagy nagyobb mértékben. Véleményem szerint az Angliában és Walesben érvényesülő kiválasztási rendszerben valósulnak meg együtt leginkább mindazon kritériumok, – a szakmaiság hangsúlyossága, a politikai befolyásoltság minimalizálása és a társadalom reprezentáltsága a bírói állományban – melyek egy tisztességes és törvényes bírói eljárást, s általában a bírói függetlenséget a legnagyobb mértékben garantálni tudják. Ugyanakkor érdemes megemlíteni, hogy az elmúlt évtizedekben a kontinentális országok is jelentős lépéseket tettek abba az irányba, hogy a szakmai rátermettség primátusát mind az új bírák kiválasztásánál, mind a már gyakorló bírák előmenetelénél érvényesítsék. Egyre több országban alkalmazzák a versenyvizsga-rendszert a bírák kiválasztásánál (pl. Spanyolország, Franciaország, Anglia-Wales), valamint a bírói előmenetelnél is erősítik a meritokratikus kiválasztást a pályázati eljárások, valamint a kötelező bírói gyakorlati idő mértéke által (pl. Olaszország, Németország). A külföldi kiválasztási rendszerekhez képest a magyar kiválasztási rendszer kielégítő mértékben tesz eleget a szakmai rátermettség elvének érvényesítésének. A politikai befolyás lehetősége az OBH elnökének a bírák kiválasztásában meglévő nagy súlya miatt elvben sajnos nem elhanyagolható, ennek orvoslására egy olyan szisztéma jelenthetne megoldást, ahol olyan személy vagy testület látja el a köztársasági elnök elé való felterjesztést, aki/amely lehetőleg teljes mértékben politikával összefüggésbe nem hozható. Természetesen ezek csak elvi feltevések, melyek nem jelentik azt, hogy a jelenlegi rendszerben ne működhetne pártatlan bíráskodás, de vitathatatlan, hogy a fenti felvetés szerinti gyakorlatban kisebb lehetőség volna a bíráskodás diszfunkcionalitására.

Felhasznált irodalom

- BADÓ ATTILA (SZERK.): Fair Trial and Judicial Independence. Hungarian Perspectives; Springer, Cham; Heidelberg – New York – Dordrecht – London; 2014. p. 27-58.
- BADÓ ATTILA (SZERK.): A bírói függetlenség, a tisztességes eljárás és a politika. Összehasonlító jogi tanulmányok (Gondolat Kiadó), Budapest, 2011 p. 39-64
- Bencze Mátyás – Badó Attila: A magyar bírósági rendszer hatékonyságát és az ítélezés színvonalát befolyásoló strukturális és személyi feltételek – A magyar jogrendszer állapota c. kötet, Budapest, 2016 p. 433-441
- FIONA O’CONNELL - RAY MCCAFFREY: Judicial Appointments in Germany and the United States, Research and Information Service Research Paper for the Northern Ireland Assembly, Belfast, 2012
- JONATHAN K. STUBBS: A Demographic History of Federal Judicial Appointments by Sex and Race: 1789–2016, Berkeley La Raza Law Journal, Vol. 26, Art. 4, 2016
- MALIA REDDICK - MICHAEL J. NELSON - Rachel Paine Caufield: Racial and Gender Diversity on State Courts: An AJS Study, Judges Journal, Vol. 48, No. 3, 2009
- Tribunals, Courts and Enforcement Act, 2007
- Appellate Jurisdiction Act, 1876
- Constitutional Reform Act, 2005
- 2011. évi CLXII. törvény a bírák jogállásáról és javadalmazásáról
- 7/2011 (III.4.) KIM rendelet a bírói álláspályázatok elbírálásának részletes szabályairól és a pályázati rangsor kialakítása során adható pontszámokról
- https://ballotpedia.org/Judicial_selection_in_the_states (2016. november 6-i letöltés)
- <https://www.theguardian.com/law/2015/oct/20/judiciary-making-progress-diversity-says-lord-chief-justice> (2016. november 6-i letöltés)